

Paleis voor Volksvlijt werkte in 2023 aan nieuwe kunstproducties samen met bewoners, met vrijetijds- en professionele acteurs, met culturele en maatschappelijke instellingen, onderwijs en bedrijfsleven, met partners die samen met ons op wilden trekken. Paleis voor Volksvlijt heeft extra inzet gepleegd om haar aanpak te delen met geïnteresseerden om als voorbeeld en inspiratiebron te dienen voor andere culturele en maatschappelijke instellingen.

Over Paleis voor Volksvlijt

Werkwijze

Door wijkbewoners uit te nodigen te participeren in het maak- en/of speelproces van een wijkproject of een theatervoorstelling gaf Paleis voor Volksvlijt een podium aan de kleine, menselijke verhalen uit 's-Hertogenbosch. Herkenning werd een sleutel tot succes. Bewoners, spelers, makers, zzp'ers en organisaties die we eerder hebben aangeraakt, zijn - waar mogelijk - ook in 2023 betrokken bij ons producties. Zo werkten we eraan om elkaars beweegredenen, kracht en kwetsbaarheden te leren kennen en die zichtbaar te maken voor een betekenisvolle bijdrage aan een stad in verbinding.

Amateurs en professionals werken samen

Paleis voor Volksvlijt kon in 2023 bogen op een betrokken bestuur en op een groeiende achterban bestaande uit vrijwilligers, ambassadeurs, startende makers en zzp'ers/cultuurprofessionals. Samen vormden ze in 2023 een belangrijk fundament onder de werking van Paleis voor Volksvlijt.

Ambassades en ambassadeurs.

In 2019 zijn we begonnen met het openen van Ambassades van Paleis voor Volksvlijt, plekken in de stad waar vertegenwoordigers van onze projecten – de Ambassadeurs – wonen en werken. De Ambassades zijn onze voorgeschoven posten in de wijken waar de Ambassadeurs hun klanten, vrienden, buurtgenoten en familie informeren over de activiteiten van Paleis voor Volksvlijt. Daarnaast geven zij gevraagd en ongevraagd advies over de koers van Paleis voor Volksvlijt.

In 2023 bouwden we via onze ambassadeurs verder aan ons informele netwerk in 's-Hertogenbosch. Ambassadeurs waren van belang voor het vergroten van de zichtbaarheid en het draagvlak van de activiteiten van Paleis voor Volksvlijt; ze zijn goed ingebed in de sociale-, culturele- en onderwijsnetwerken in 's-Hertogenbosch. In 2023 waren ambassadeurs van Paleis voor Volksvlijt: Jeffrey Meulman en Wouter Bakker (Verkadefabriek), Artiëstenbureau Jan Vis, Patrick Kloth (Kleefkracht), Theo van de Berg (Radio Mexico), Jolanda van Gool, Arianne de Jong, Cafeteria 't Pleintje, Jack van den Dungen, Rhea Knipscheer, Groenrijk, Leo van de Wouw (Novalis), Wim Sterks (Woningbouwcorporatie Brabant Wonen), Wijkcentrum De Slinger, Jannie Baijens en Touria Taalabi (Woningbouwcorporatie Zayaz), Alex Kühne (Theater aan de Parade), Huis 73, Willeke van der Doelen en Maartje van der Lee (Buurtbinders), Wieke Wijnen (De Copernikkel), Wereldkeuken Boschveld, Kapsalon Huib Burmanje, Osman Cifci, Imke van Dillen (Koffiehuis de Camping), Marion Biezen en Irene Koster (Met elkaar Bosschenaar), Theo Verbruggen en Maino Remmers (De Mediamannen), Khalid Ahdidouch (Brede Bossche Basisschool Zuid), Bart Eigeman, Farent sociaal werk, COC 's-Hertogenbosch, Kim Verstappen, Ivo van Harmelen en Voetbalvereniging SV CHC.

Huisgezelschap van de Verkadefabriek

Paleis voor Volksvlijt was ook in 2023 huisgezelschap van de Verkadefabriek. De Verkadefabriek was partner en coproducent, zette haar expertise en netwerken in voor de activiteiten van Paleis voor Volksvlijt, zoals ze dat ook doet voor professionele theatermakers zoals Matzer, Panama Pictures, Lucas de Man en Theater Artemis.

Samenwerking met Theater aan de Parade.

In 2023 waren we meerdere keren in gesprek met Theater aan de Parade over hoe we na de opening van het vernieuwde theater gaan samenwerken.

Er waren onder meer gesprekken over de deelname aan het programma Stadsgasten door Talla Dirkwager en Saskia de Haas. Verder werd gesproken met Theater aan de Parade over de voorbereiding van een nieuwe meerjarige productie Het Leven waarvoor we vanaf 2025 gaan samenwerken met de schouwburgen van 's-Hertogenbosch, Tilburg, Roosendaal, Cuyk, Oss, Breda en Eindhoven (o.v.b)

Producties die in 2023 werden gemaakt en gespeeld

1. Hartstocht in De Kruiskamp

Hoofdrolspelers Hartstocht v.l.n.r.: Milan Brokken, Kees Verlaar, Leny van Gulik – Spruijt, Huib Burmanje, Osman Çifçi

Voor *Hartstocht in De Kruiskamp* vroeg Paleis voor Volksvlijt aan BBS Kruiskamp de wijk om een team samen te stellen dat makers, die door Paleis voor Volksvlijt werden geselecteerd, welkom te heten en wegwijs te maken in de wijk en in contact brengt met potentiële medewerkers en spelers. Talla Dirkzwager en Sam van de Westelaken werden door Paleis voor Volksvlijt gevraagd om als Praktijk LAB makers in de Kruiskamp een verkenning te doen en vervolgens een voorstel voor een wijkproject te ontwikkelen. Voorwaarden daarbij waren onder meer dat ze een presentatie zouden maken voor het buurtfeest van de BBS Kruiskamp.

Bewoners van de Kruiskamp participeerden drie mini documentaires over aspecten van hun leven in een Bossche volkswijk. Mensen volgen hun hart; in speelkameraadjes, in de liefde, in een opleiding, in hobby's, in hoe zij willen leven. Voor *Hartstocht* werden door Talla Dirkzwager en Sam van de Westelaken drie korte mini documentaires gemaakt waarin verhalen van personen uit de wijk worden uitgelicht; ze werden geïnterviewd en gevolgd door de camera, zijn/haar/hun hartstocht en de obstakels die hij/zij/het ondervinden bij het volgen werden zichtbaar in de mini documentaires.

Start van het proces was in januari 2023. Na zes maanden was er in juni 2023 een openluchtfilm-première bij de BBS Kruiskamp. <https://paleisvoorvolksvlijt.org/activiteit/hartstocht/>

Vervolgens werd op donderdag 3 augustus, de openingsavond van Theaterfestival Boulevard, *Hartstocht* vertoond bij De Camping: <https://www.campingkoffietent.nl/initiatief/68>.

Talla Dirkzwager heeft daarbij verteld over de geportretteerden/ de totstandkoming van *Hartstocht*.

[Bekijk Hartstocht in de Kruiskamp op YouTube](#)

Milan Brokken is 1 van de geportretteerden in *Hartstocht in de Kruiskamp*

Aftiteling HARTSTOCHT IN DE KRUIKAMP

Regie

Talla Dirkzwager, Paleis voor Volksvlijt

Camera/edit

Sam van de Westelaken, Paleis voor Volksvlijt

Marketing:

Niels Schuller, Paleis voor Volksvlijt

Lonneke Voets, BBS Kruiskamp

Productie:

Floor Kijl, Paleis voor Volksvlijt

Artistieke begeleiding:

Vincent van den Elshout, Paleis voor Volksvlijt

Fondsenwerving en zakelijke leiding

Geert Overdam, Paleis voor Volksvlijt

Financieel manager

Francis Roeffen, Paleis voor Volksvlijt

Partner

BBS de Kruiskamp, directeur Jennifer Artz

Hoofdrospelers:

Leny van Gulik, Spruijt Milan Brokken, Kees Verlaar, Huib Burmanje, Osman Çifçi

Te zien in de aflevering Huib en Osman

Henk Vervoordeldonk Zümra & Fatih

Te zien in de aflevering Kees en Milan

Cor Marce, Ria Marce, Antoinette Marce, Stopie de Parkiet

Te zien in de aflevering Leny

Wally Vos, Thomas van Grinsven

Met dank aan:

BBS Kruiskamp

Kleding- en speelgoedbank Den Bosch Alle ouders van de kindermodellen Jelle Windsant - duketown records

Clup up

De vrouwengroep De Naai en Breiclub

Organisatie van het wijkfeest Mario Smulders

Efe, Azra, Amy, Cheyenne van de kidsreporters Thieu van Son

Jack van Esch Wally Vos Ben Angkotta

Abdelillah Chakur Hendry van den Berg

Alle buurtbewoners die ondergoed hebben gedoneerd

Subsidiënten

Provincie Noord-Brabant via Kunstloc Brabant

Gemeente 's-Hertogenbosch

BBS Kruiskamp

2. Bosch Buitenspel

Bezoekers luisteren met koptelefoons naar Bosch Buitenspel.

In september 2023 speelde Paleis voor Volksvlijt de theaterproductie *Bosch Buitenspel* op twee sportlocaties in 's-Hertogenbosch en in en bij de Verkadefabriek. BOSCH BUITENSPEL bestond uit drie korte voorstellingen/performance's, die in twaalf dagen 24 keer werden gespeeld. De voorstellingen/performance's vonden plaats gelijk met de trainingsavonden of - middagen op de twee sportlocaties, zodat het publiek deelgenoot werd van een gewone sportactiviteit. Vertrek en finish was bij/in de Verkadefabriek. Het publiek verplaatste zich per fiets en onder begeleiding van een kopgroep naar de sportlocaties. Voor bezoekers die minder mobiel waren, werd een zogenoemde bezemwagen ingezet.

Voor de theaterproductie *Bosch Buitenspel* liet Paleis voor Volksvlijt zich inspireren door de verhalen van mensen die aan sport doen en/of sportbeoefening mogelijk maken.

Het maakproces

Theatermaker en regisseur Talla Dirkwager tekende artistiek voor het maken van de drie voorstellingen. Schrijver Saskia de Haas vroegen we om, samen met Talla Dirkwager, de teksten van de drie voorstellingen, ieder van ca. 20-30 minuten te schrijven, gebaseerd op verhalen die Talla voorafgaande aan het schrijfproces verzamelde bij sportverenigingen, individuele sporters en sportvrijwilligers. Vincent van den Elshout coachte Talla Dirkwager en Saskia de Haas. Samen deden ze artistieke redactie van de teksten die op de drie locaties worden gespeeld door professionele acteurs en Bossche vrijetijdspelers.

Decorontwerper Stijn van Kessel werd gevraagd om voor de SPORT-POEZIE-PEEPSHOW voor het terrein achter de Verkadefabriek een kubus met acht ruimtes te creëren, die gerelateerd zijn aan de sportgedichten: iemand liggend op een massagetafel, eenzaam etend, vergeten helden op het toilet.

In het voortraject schreven we i.s.m. Huis73 een poëziewedstrijd uit; we riepen Bosschenaren op hun mooiste, schrijnendste, droevigste, opbeurende sportgedicht te schrijven. De jury bestond uit Schrijver Saskia de Haas, regisseurs Talla Dirkwager en Vincent van den Elshout van Paleis voor Volksvlijt, Jane van der Lest en Mieke Kuijpers van Huis73 en Paralympisch sporter Kimberly Alkemade. Zij selecteren uit de ingezonden gedichten er acht die door Bossche vrijetijdspelers worden vertolkt in de kubus van de SPORT-POEZIE-PEEPSHOW.

Jury Sportgedichten v.l.n.r.: Jane van der Lest, Mieke Kuijpers, Kimberly Alkemade, Saskia de Haas, Talla Dirkwager

Marketing voor Bosch Buitenspel

Voor de marketing rondom de productie Bosch Buitenspel werd een specifieke marketing campagne ontwikkeld. Publieksbeleving was een wezenlijke factor bij het behalen van artistiek succes.

Door herkenbaarheid en invoelbaarheid in de thematiek van de theaterproducties en andere projecten, bouwden we aan een duurzame relatie met het publiek – op allerlei manieren.

Rond de voorstelling is een promotiecampagne opgezet, gericht op het genereren van maximale resultaten, met onder andere free publicity en het slim inkopen van betaalde publiciteit op de voor ons meest effectieve online en offline platforms.

Joint promotion

Om rechtstreeks en effectief contact te kunnen leggen met specifieke (bewoners)groepen, werd samengewerkt met onze ambassadeurs in de stad die goed ingebed zijn in de sociale-, culturele- en onderwijs netwerken in 's-Hertogenbosch. Via de ambassadeurs – het zijn er inmiddels 23 - werkten we aan verbinding met specifieke doelgroepen. We werkten ook samen met de afdeling Sport van de gemeente 's-Hertogenbosch en met Brabant Sport. We vroegen hen hun netwerk te informeren over BOSCH BUITENSPEL.

Website

Uit analyse blijkt dat veel bezoekers via de website informatie over producties van Paleis voor Volksvlijt vergaren. Hier werd dan ook BOSCH BUITENSPEL toegelicht. Aangevuld kwamen werd de URL www.boschbuitenspel.nl in het eerste stadium naar de infopagina van Paleis voor Volksvlijt doorgelinkt, in een volgend stadium naar de ticketpagina van de Verkadefabriek.

Free publicity

In verschillende fasen van een BOSCH BUITENSPEL benaderden we lokale, provinciale en landelijke media; Aanknopingspunten/USP's voor BOSCH BUITEN SPEL waren;

Succes van *WIJ* (2019), *ZIJ* (2021), *Ons Moeder* en *ONS* (2022).

Locatieproject.

Laagdrempelig.

Inclusief.

Van hoge kwaliteit.

Herkenbaar: gebaseerd op o.a. de verhalen van Bossche sporters en sportverenigingen.

Vrijtijdspelers en bekende beroepsspelers spelen samen.

Lokale culturele instellingen, sportverenigingen, culturele, - onderwijs, - maatschappelijke organisaties en bedrijven die participeren.

Doelgroep gerichte Marketing Bezoekers *WIJ, ZIJ, Ons Moeder en ONS*

Boodschap was: Na *WIJ* (2019), *ZIJ* (2021), *Ons Moeder* en *ONS* (2022) komt Paleis voor Volksvlijt terug met een nieuw project: BOSCH BUITENSPEL, korte voorstellingen over/met Bossche sporters en sportverenigingen. Opnieuw (deels) op locatie en toegankelijk, opnieuw met bekende en onbekende Bossche vrijetijdspelers, herkenbaar en amusant.

Stadsbewoners, bezoekers Verkadefabriek, leden sportclubs

Boodschap was: BOSCH BUITENSPEL is een bijzondere middag/avond met korte voorstellingen over/met Bossche sporters en sportverenigingen. Laagdrempelig, (deels) bij Bossche sportclubs, herkenbaar met lokale vrijetijdspelers en bekende beroepsspelers. Voor de benadering van deze doelgroepen maakten we gebruik van o.a. het netwerk van de afdeling Sport van de gemeente 's- Hertogenbosch en van Brabant Sport, Huis 73 en onze ambassadeurs. In de algemene communicatie van de Verkadefabriek (o.a. op website en social media, in nieuwsbrieven) attendeerden we op BOSCH BUITENSPEL, om de brede groep bezoekers vervolgens met regelmaat op de hoogte te houden van de vorderingen. De Verkadefabriek destilleerde daarnaast uit haar database een specifieke doelgroep, die (op basis van bezoekgegevens) zeer waarschijnlijk geïnteresseerd was in BOSCH BUITENSPEL. We vroegen de sportverenigingen die participeerden in BOSCH BUITENSPEL om hun leden en betrokkenen te attenderen op de voorstelling.

Pers/media

In de benadering van lokale media refereren we aan het succes van *WIJ, ZIJ, Ons Moeder* en *ONS*: het grote bereik, de positieve recensies en enthousiaste publieksreacties. We leggen uit dat we BOSCH BUITENSPEL opnieuw baseren op de verhalen uit de stad, en dat we hiervoor weer nieuwe samenwerkingsverbanden zijn aangegaan, ditmaal met Bossche sportverenigingen en -clubs. We benaderden de lokale/regionale en landelijke media al vroeg, om ze de gelegenheid te bieden niet alleen het eindproduct (de voorstelling) maar ook het ontwikkelingsproces te verslaan – zoals eerder onder andere gebeurde in reportages door Omroep Brabant, DTV, Brabants Dagblad en de Bossche Omroep.

Samenwerking met Den Bosch Partners

Voor de zichtbaarheid in de stad werd samengewerkt met de stedelijke marketingorganisatie den Bosch Partners. Op steeds 5 banieren per locatie in de stad waren fragmenten uit de sportgedichten zichtbaar. Locaties waren de Stationslaan, Leeghwaterlaan (verbindingen naar CS 's-Hertogenbosch), Maastrichtseweg, Pettelaarseweg, P&R De Vliert en de Bruistensingel (toegangswegen in en uit de stad). Aanvullend waren er twee weken affiches te zien op reclameborden langs toegangswegen. De kosten van deze extra pr werden betaald door den Bosch Partners

Sportgedichten op de banieren in en rond de stad i.s.m. Den Bosch Partners

BOSCH BUITENSPEL werd twaalf keer gespeeld tussen 19.00 en 22.00 uur. Per avond konden 140 bezoekers deelnemen; in totaal dus 1.680 bezoekers. Uiteindelijk werd BOSCH BUITENSPEL bezocht door 1.320 bezoekers, bezettingspercentage was 78,5%. Twee avonden was het slecht weer, waardoor de voorstellingen toen niet volledig waren uitverkocht.

Speelschema Bosch Buitenspel 2023

Maandag 4 september try out	19.30 -22.30
Dinsdag 5 september try out	19.30 -22.30
Woensdag 6 september première	19.30 -22.30
Donderdag 7 september	19.30 -22.30
Vrijdag 8 september	19.30 -22.30
Zaterdag 9 september	19.30 -22.30
Zondag 10 september	19.30 -22.30
Woensdag 13 september	19.30 -22.30
Donderdag 14 september	19.30 -22.30
Vrijdag 15 september	19.30 -22.30
Zaterdag 16 september	19.30 -22.30
Zondag 17 september	19.30 -22.30

Partners:

Voetbalvereniging SV CHC, Atletiekvereniging O.S.S. VOLO, Flik-Flak, Turn Oss, Kleefkracht, Creathings, Silent DJ, Vestingfietsen, Stijn van Kessel, Wonderstudio, Verkadefabriek, Den Bosch Partners, Huis73 Gemeente 's-Hertogenbosch, afdeling Sport, Brabant Sport.

Subsidiënten:

Gemeente 's-Hertogenbosch
Provincie Noord-Brabant

Fondsen:

Cultuurfonds Brabant
VSB Fonds
Rotary 's-Hertogenbosch

Bosch Buitenspel werd o.a. gespeeld in de voetbalkantine van de Bossche voetbalvereniging sv CHC

3. Praktijk Lab

In 2022 is Paleis voor Volksvlijt een Praktijk LAB gestart. De bedoeling is dat jonge makers op zoek gaan naar nieuwe vormen van contact maken door samen met stadsbewoners kunstproducties te maken. Via het Praktijk LAB zorgen we voor een leer- en werkomgeving die een aanvulling is op de – meestal nog bescheiden – beroepspraktijk van jonge makers. De volgende jonge makers zijn verbonden aan het Praktijk LAB; Kelly Verdonk, Bai Li Wegmans, Stijn van Erp, Sam Verhaeren, Michelle Nijenhuis, Lotte Timmermans en Martijn van der Steen. Vanuit het Praktijk LAB kunnen ze ontdekken en ervaren hoe ze wijkprojecten kunnen realiseren, wat daarvoor nodig is en welke taken en verantwoordelijkheden ze daarvoor moeten oppakken. Samen met stadsbewoners, ondersteund door de professionals van het kernteam van Paleis voor Volksvlijt, ontwikkelden ze het wijkproject **Leven op de Muntel**.

Leven op de Muntel

Begin november 2023 is toneelschrijfster en dramaturg Saskia de Haas aan het werk gegaan als kwartiermaker in de wijk Muntel. Ze ging twee maanden op verkenning in de wijk. Haar bevindingen werden gedeeld met bewoners van de wijk op een presentatie avond op 6 januari 2024.

Maakster Saskia de Haas in gesprek met Muntelaar Bing Berendsen

Saskia's bevindingen:

De Muntel is een wijk met 3090 inwoners en 1845 huishoudens. Eenenvijftig procent daarvan is huur, vierendertig koop en vijftien het mysterieuze overig.

De woningen zijn hier gemiddeld 374.000 euro waard

Er wonen meer vrouwen dan mannen in de wijk. Meer ongehuwden dan gehuwden. En er zijn het afgelopen jaar dertig baby's geboren.

Van alle bewoners zijn 370 kind en 485 personen vijftenzestigplus. De rest zit er tussenin.

47,1% heeft een Westerse achtergrond, 15,2% een Marokkaanse, 6,5% een Turkse, 4,3% een Surinaamse, 2,2% een Antilliaanse achtergrond, en de rest overig.

Er zijn 27 elektrische auto's in de wijk. Er worden zo'n dertig fietsen per jaar gestolen. Geregistreerd dan. Zullen er vast meer zijn. 25% van de Muntenaars rookt. 65% procent sport wekelijks. 10% heeft ernstige geluidshinder door burens. 55% van de bewoners heeft matig/hoog risico tot angst of depressie. En 48% voelt zich eenzaam.

Deze informatie kun je trouwens gewoon op het internet vinden. Daarvoor hoef je de wijk niet in. Maar om de wijk en haar bewoners echt te leren kennen heb ik met zeventien wijkbewoners gesproken. Van alle leeftijden.

Op een zondagochtend begin november zet ik voor het eerst voet in De Soete Moeder. Het kloosterhotel van de Muntel. Ik spreek daar met Anja, van de wijkkrant. Toon, haar man, is ook mee. Anja komt binnen met een flinke stapel boeken. Allemaal over de wijk. Ze vertelt over de grimmige jaren in de Van IJsselsteinstraat. Over de Van Noremborghstraat, waar ze al zo'n 35 jaar wonen. Over de wijk. Over de wijkkrant die zij maakt. En over 100 jaar Muntel dat een aantal jaar geleden is gevierd met een verhalen, een expositie, een quiz en wandelingen. Gelijk daarna, ook in de Soete Moeder, spreek ik met Petrie van Bracht. Voormalig huisarts van huisartsenpraktijk de Muntel. We praten over haar periode als huisarts. Over hoe idealistisch ze begon met het openen van de praktijk en hoe realistischer ze werd.

Over de tijd dat ze in Muntel woonde en dat mensen gewoon bij haar thuis aanbelden als ze iets hadden. Of in de supermarkt aanspraken met 'ik ben ongesteld geworden'. Want huisarts ben je altijd.

De week erna spreek ik met Lottie en Hennie af, in de Slinger. Ze zitten aan een ronde tafel bij de keuken. Hennie snijdt sjalotjes. Lottie de knolselderij. Iedere dinsdag koken ze hier, voor mensen uit de buurt. Thomas Klinkenberg, degene die de muziek en geluidsbewerking heeft gedaan was niet zo blij met deze opnames met al dat gehak, gesis en gepruttel. En dan komen er halverwege ook nog biljarters bij. Ze praten over hun initiatief. Over het wekelijks samenkomen. En over eenzaamheid in de wijk.

Die middag stap ik ook bij Bloemwinkeltje Jet binnen. Jet vertelt hoe zij iedere ochtend om vijf uur op staat om naar de kwekerij te gaan. Om verse bloemen te halen. En over hoe zij de hele wijk over de vloer krijgt. Als er iemand gaat trouwen, jarig is, of sterft.

De week erna spreek ik af met Lorenzo in speeluitleen de Hobbel op het Taxandriaplein. Of het Taxandriapleintje. Of nee, op de Tax. Bijna iedere dag, al 27 jaar lang, leent hij skeelers, voetballen, skippyballen, zandbakspullen, fietsen, vanalles uit aan kinderen uit de buurt. Op zijn buik heeft hij een grote tatoeage van de Muntel.

Daarna ontmoet ik Bing. De tweede persoon met een tattoo van De Muntel op zijn buik. Er is ook nog een derde en er schijnt zelfs een vierde persoon te zijn. De liefde voor de wijk is groot. We spreken af in Herberg de Kup. Vincent en Freek, de vader van Bing, zijn er ook bij. We zitten aan de stamtafel en spreken over opgroeien in de wijk, over skaten in de wijk, over het gevaar dat de op de loer lag en over de diversiteit in de wijk. Zonder de Muntel was Bing een heel ander persoon geworden. Daar is hij van overtuigd.

Het wordt december. Ik spreek opnieuw af in Herberg de Kup. Dit keer met Jan (zoon van Anja en Toon), zijn vrouw Nina, en dochters Lena en Rosie. Een artistiek en jong Muntels gezin. Lena en Rosie zijn deze middag niet zo spraakzaam, maar Jan en Nina gelukkig wel.

Voor het eerst zie ik de Muntel door de bril van een gezin. Ze hebben het over de vele speeltuinen, over alle koffiedrinkende ouders om half negen 's ochtends in Chez Minee, over de hobbel en de kindervakantieweek.

Na ons gesprek vraagt de eigenaresse van De Kup of ze wel echte Muntelaars zijn en geen Amsterdammers. Want volgens haar waren er veel Amsterdammers in de Muntel komen wonen. "Je kunt ze herkennen aan de bakfiets." Jan knikt dat hij in de Muntel is geboren. En Nina dat zij een Bosschenaar is. Maar zeggen er ook bij dat zij een bakfiets hebben.

Op een donkere vrijdagavond spreek ik af met Asma. We maken een wandeling rondom de Ijzeren Vrouw. Een rondje dat ze regelmatig loopt. Daarna gaan we de wijk in.

Asma is hier geboren en getogen en op elke hoek ligt wel een herinnering verborgen.

Ze vertelt bevlogen over de evenementen die ze heeft georganiseerd en hoe ze het onderwijs is ingerold.

Onderweg komt ze regelmatig een bekende buurtgenoot tegen. De liefde voor de Muntel spat van haar af.

Dezelfde week ga ik ook naar Yvonne. Zij woont in een bovenwoning en kijkt uit op het Taxandriaplein. In het midden van de woonkamer staat een grote doos die ze helemaal gaat vullen met spullen. Voor haar zoon in Suriname. Ze vertelt over haar liefde voor de Muntel, haar liefde voor haar kinderen, kleinkinderen en achterkleinkinderen, voor de mens, voor de meeste mensen dan, voor de burens, voor eten, voor haken, voor dingen maken. Die ze vervolgens weer kan delen met anderen.

En als laatste ga ik naar de Van Noremborghstraat. Naar Sanne, Freddy, Pijke en Faas. Al is Faas bij een kinderfeestje. Maar Jet is er wel. Hun kat. We spreken over het verhuizen naar de Muntel vanuit Amsterdam, over de eerste indrukken, hun enorme betrokkenheid in de wijk en het opgroeien van de kinderen.

Van al deze gesprekken heb ik Radio Muntel gemaakt. Speciaal voor de acht Praktijk-LAB makers, maar ook voor de buurt. Ze duren allemaal een half uur en zijn te beluisteren via de website van Paleis voor Volksvlucht.

In het najaar van 2023 is verder gewerkt om - op basis van Saskia's bevindingen - de jonge makers te vragen op 6 januari 2024 samen met enkele bewoners de wijk in te trekken en hun bevindingen in de vorm van globale plannen dezelfde dag te presenteren aan bewoners. Die bewoners kiezen dan welke twee projecten in 2024 voor en met hen onder de vlag van Paleis voor Volksvlucht zullen worden uitgevoerd.

Alle wijkbewoners werden uitgenodigd voor de aftrap van Leven op de Muntel op 6 januari in Wijkgebouw De Slinger

Radio Muntel

De wijkbewoners die meewerken aan Leven op de Muntel hebben allen een groot hart voor de wijk en kennen deze als geen ander. Hun opmerkelijke en bijzondere verhalen over de Muntel deelden zij eerder met maakster Saskia de Haas van Paleis voor Volksvlucht. In buurtcafé Herberg De Kup nam Saskia verschillende gesprekken met hen op en verwerkte deze geluidsopnames tot podcastreeks Radio Muntel. De losse afleveringen waren iedere dinsdag en donderdag om 22.00 uur te beluisteren op Radio Mexico.

[Luister naar Radio Muntel](#)

Overige activiteiten 2023

1. Voorbereiding meerjarenplan 2025-2028

Vanaf de zomer van 2023 werd door Vincent van den Elshout, Geert Overdam, Talla Dirkzwager en Saskia de Haas gewerkt aan het meerjarenplan 2025-2028. In dat plan is beschreven welke activiteiten/producties in de periode 2025-2028 Paleis voor Volksvlijt wil maken. De artistieke, productionele en marketing aspecten die bij die plannen horen zijn ook globaal beschreven in het nieuwe meerjarenplan. Van belang is te melden dat in het plan ook is beschreven hoe de organisatie rondom die plannen in de periode 2025-2028 wordt gezien. Ook is nadrukkelijk aangegeven hoe Paleis voor Volksvlijt dan omgaat met de Culturele Codes. Het meerjarenplan 2025 is ingediend bij de Gemeente 's-Hertogenbosch, De Provincie Noord-Brabant en het Fonds Podiumkunsten.

2. Voorbereiding landelijke reprise tournee ONS Moeder

Met DG Impresariaat zijn gesprekken gevoerd over een landelijke reprise tournee van de kleine zaal voorstelling ONS Moeder, die in mei 2022 met succes werd gespeeld in de Verkadefabriek.

Synopsis; een intieme keukenvoorstelling over Bossche moeders

Van alle onzekerheden in het leven kun je er van één zeker zijn: we hebben allemaal een moeder. Zij heeft je negen maanden gedragen en verdroeg de pijn om je geboren te laten worden. Zij gaf je te eten uit haar lichaam, voedde je op, zat naast je bed wanneer je ziek was. Zij is je voorbeeld. Of juist precies het tegengestelde van wat je wil zijn. En toch sijpelt zij telkens ergens door in je eigen gedrag.

Iedereen heeft een moeder. Maar iedereen gaat hier anders mee om. In *ONS Moeder* gaat Paleis voor Volksvlijt op zoek naar de moederrol in alle Bossche culturen. Welke slaaplidjes werden er gezongen? Hoe werd er gepraat over liefde? Hoe strafte moeder? Wat was haar lievelingsrecept? En haar diepste droevige geheim? Schuif aan in de keuken bij beroepsspelers Evrim Akiygit en Sabine Beens en vrijetijdsspelers Netty Dielissen-van Duren, Arianne de Jong en Youri Weijts-Hooijberg. Samen spelen en dansen ze, vertellen ze hun verhalen, tonen ze de verschillen en overeenkomsten van hun moeders uit alle windstreken. Om er zo (weer) achter te komen dat ze niets zijn zonder ze...

DG Theaters heeft zich in 2023 ingespannen om een landelijke in 2025 te realiseren.

Nu we het jaarverslag 2023 schrijven is bekend dat de voorstelling ONS Moeder 30 keer in april/mei 2025 binnen en buiten Noord-Brabant wordt gespeeld.

3. Voorbereiding Het Leven

We voerden gesprekken met onder andere de directies van De Verkadefabriek en Theater aan de Parade over een plan op via grotere ensembles de scene van de theaters weer vullen. De laatste jaren hebben de regieopleidingen in Nederland en Vlaanderen zich toegelegd op kleine gezelschappen en voor de kleine scene waar geen trekkenwand aanwezig is.

Uit de gevoerde gesprekken destilleerden wij dat er bij de grotere theaters behoefte is aan;

- Ensembletheater om de grote zalen van Brabant te bespelen,
- Nieuw theateraal materiaal voor een groot ensemble,
- Een leer-ervaringsplek voor het maken van grote voorstellingen,
- Grotere theatervoorstellingen waarin de bezoekers zich herkennen en erkend voelen.

Vincent van den Elshout, artistiek leider van Paleis voor Volksvlijt is opgeleid voor en heeft een ruime ervaring met het maken van grote ensemble stukken met zowel vrijetijd als beroepsspelers.

Samen met andere coaches- met verdiensten in ensemble theater- wil Paleis voor Volksvlijt jonge schrijver, regisseurs, decorontwerpers begeleiden in het maken van lokaal geënte ensemble stukken in een hoop een nieuwe generatie ensemblemakers te kweken die in de toekomst de grote zalen kunnen gaan bespelen. Paleis voor Volksvlijt blijft daarmee dicht bij haarzelf gestelde opdracht om theater te blijven maken dat lokaal geënt is en waar vrijetijdsspelers en beroepsspelers samen optrekken binnen een professioneel kader.

We zijn in 2023 gestart met een onderzoek naar de mogelijkheden om in 2025, 2026, 2027 en 2028 de grote

zaal productie “HET LEVEN, Brabant door de jaren in de schaduw van de hedendaagse geschiedenis” te gaan maken voor de grote theaterzalen van 's-Hertogenbosch, Tilburg, Eindhoven, Breda, Oss, Cuijk en Roosendaal. Samen met de programmeurs van deze theaters gaan we daarvoor een basisplan ontwikkelen.

4. Publiek en publieksbeleving

Voor Paleis voor Volksvlijt is publieksbeleving een wezenlijke factor voor het behalen van het beoogde bereik en het daarop gebaseerde artistieke succes. Paleis voor Volksvlijt heeft de ambitie steeds op zoek te gaan naar niet voor de hand liggende doelgroepen; inmiddels weten we dat het ons lukt om die te verleiden naar onze voorstellingen te komen en te laten participeren in onze activiteiten. We richten ons daarbij actief op bewoners uit 's-Hertogenbosch die niet tot de reguliere theaterbezoekers gerekend kunnen worden.

5. Monitoring en evaluatie

Regelmatig bespreken de zakelijk leider en de penningmeester de financiële prognoses van het exploitatiesaldo met het bestuur. Tijdens de voorbereiding van nieuwe producties vond twee- à driewekelijks overleg van het kernteam plaats.

Paleis voor Volksvlijt evalueerde met haar partners hun vooraf gezamenlijke afspraken en koers. In de aanloop, en zeker ook na elke activiteit, was er werkoverleg waarin de voortgangsbewaking c.q. de realisatie van het productieproces, van de te halen/behaalde resultaten en de evaluatie plaatsvond.

Ook publiek, professionals, subsidiënten en partners/stakeholders werden gevraagd hun inhoudelijke ervaringen, wensen en behoeftes te delen op onlinekanalen en in gesprekken.

Het bestuur van de Stichting Paleis voor Volksvlijt reflecteerde op de uitgevoerde activiteiten. Samen met het team van Paleis voor Volksvlijt werd besproken of de stichting op koers ligt, waar knelpunten en kansen lagen en welke acties/bijstellingen daar het gevolg van moesten zijn.

6. De Codes

De honorering van medewerkers was gebaseerd op tarieven die voldoen aan de uitgangspunten van de Code Fair Practice. De Stichting werkte aan culturele diversiteit en onderschreef de Code Diversiteit en inclusie. De Stichting volgde de Code Cultural Governance.

7. De organisatie

Het team

Paleis voor Volksvlijt heeft een klein professioneel kernteam, dat zorgde voor de continuïteit en gedurende het jaar als freelancer beschikbaar was voor het ontwikkelen en uitvoeren van de producties.

Het kernteam bestond in 2023 uit Vincent van den Elshout (artistiek leider en regisseur), Marc van Doornewaard (marketeer tot mei 2023), Niels Schuller (marketeer vanaf juni 2023), Floor Kijl (productieleider) en Geert Overdam (zakelijk leider en fondsenwerver). Penningmeester Francis Roeffen vervulde op vrijwillige basis het financieel management.

Het bestuur

Het bestuur bestond in 2023 uit Kirsten Sinke (voorzitter), Francis Roeffen (penningmeester), Simone van Raak (secretaris), Olga Raaijmakers en Patty Hurkens. Het bestuur hield zich bezig met het beleid, vaststellen van de begroting, monitoring en evaluatie van activiteiten en het toezicht op o.a. doelstellingen, voortgang, kwaliteitsbewaking, artistieke, ondernemerschap, bedrijfsvoering en onderlinge samenwerking. Het bestuur van Stichting Paleis voor Volksvlijt, de artistiek leider, de zakelijk leider en financieel manager vergaderde in 2023 zes maal. Aan de orde kwamen, de jaar- en projectbegrotingen, monitoring van het werkplan 2023 en het functioneren van het bestuur en het kernteam.

8. Financieel

De omzet van Paleis voor Volksvlijt bedroeg in 2023 € 237.549,00

Subsidiënten 2023; Gemeente 's-Hertogenbosch, Provincie Noord-Brabant/Kunstloc Brabant
Fondsen 2023; VSB Fonds, Cultuurfonds Noord-Brabant, Rotaryfonds 's-Hertogenbosch

De gemeente 's-Hertogenbosch verstrekke een structureel subsidie van € 16.330,00.

Subsidies en bijdragen via de Gemeente 's-Hertogenbosch, de Provincie Noord-Brabant en particuliere fondsen bedroegen € 193.250,00. Recettes en overige bijdragen waren € 27.969,00.

9. Uit de pers:

Recensie Bosch Buitenspel door Paleis voor Volksvlijt theaterkrant.nl

Op de fiets naar de kantine, voor voorstelling met verhalen over Bossche

'Bosch Buitenspel' vol bloed, zweet en trainen

Schreeuwende ouders langs de lijn: 'Ik wil ze een spiegel voorhouden' omroepbrabant.nl

